

66ste vergadering

Woensdag 5 april 1995

Aanvang 13.00 uur

Voorzitter: Deetman

Tegenwoordig zijn 121 leden, te weten:

Adelmund, Aiking-van Wageningen, Apostolou, Van Ardenne-van der Hoeven, Augusteijn-Esser, Bakker, Beinema, Van den Berg, Biesheuvel, Bijleveld-Schouten, Blaauw, Blauw, Bolkestein, Boogaard, Van den Bos, Van Boxtel, Bukman, V.A.M. van der Burg, Cornielje, Crone, Dankers, Dees, Deetman, Van Dijke, Dijkman, Dittrich, Van den Doel, Doelman-Pel, Duivesteijn, Van Erp, Esselink, Essers, Fermina, Gabor, Van Gijssel, Giskes, De Graaf, Groenman, Van Heemskerck Pillis-Duvekot, Heerma, Van der Heijden, Hendriks, Hessing, Hillen, Hirsch Ballin, Hoekema, Van der Hoeven, Hofstra, Van Hoof, Hoogervorst, Houda, Huys, Jorritsma-van Oosten, Kalsbeek-Jasperse, H.G.J. Kamp, M.M.H. Kamp, Keur, Koekoek, De Koning, De Korte, Korthals, Lambrechts, Lansink, Leerkes, Liemburg, Lilipaly, Van der Linden, Marijnissen, Mateman, Middel, Van Middelkoop, Mulder-van Dam, Van Nieuwenhoven, Noorman-den Uyl, Oudkerk, Van Oven, Poppe, Rabbae, Rehwinkel, Reitsma, Van Rey, Van 't Riet, Rijpstra, Roethof, Van Rooy, Rosenmüller, Rouvoet, Nie, Schimmel, Schutte, Sipkes, Smits, Soutendijk-van Appeldoorn, Van der Stoel, Swildens-Rozendaal, Terpstra, Valk, Ter Veer, Te Veldhuis, Verbugt, Verhagen, Verkerk, Versnel-Schmitz, Vliegthart, Van der Vlies, Van Vliet, H. Vos, M.B. Vos, B.M. de Vries, J.M. de Vries, Wallage, Van Walsem, Van Waning, Weisglas, Van Wingerden, Witteveen-Hevinga, Wolffensperger, Wolters, Woltjer, Ybema, Van Zijl, Zijlstra en Zonneveld,

en mevrouw Jorritsma-Lebbink, minister van Verkeer en Waterstaat, en de heer Melkert, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

□

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Nijpels-Hezemans, M.M. van der Burg en Verspaget, wegens ziekte;

Van der Ploeg, Van Traa en Van Zuijlen, wegens verblijf buitenslands;

Vreeman, wegens bezigheden elders;

Van Walsem, Van der Heijden, Van Gelder, Van Heemst, H. Vos en Wallage, wegens bezigheden elders, alleen voor de middagvergadering;

Middel, wegens bezigheden elders, alleen voor de avondvergadering.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Regeling van werkzaamheden

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Gisteren hebben wij bij de regeling van werkzaamheden gesproken over de situatie in Turkije. Ik heb er toen op gewezen dat de

fractie van GroenLinks de minister schriftelijk een aantal vragen heeft gesteld en dat zij graag de antwoorden op deze vragen wilde afwachten. Die antwoorden heb ik vijf minuten geleden ontvangen. Zij zijn van dien aard dat ik u verzoek, nog deze week ruimte te reserveren op de agenda om met de minister hierover te debatteren. Het lijkt mij niet noodzakelijk om een extra brief te schrijven. Ik denk dat wij het debat kunnen voeren op basis van de antwoorden op de vragen van collega Rosenmüller en mijzelf, de brief die is gestuurd op verzoek van de heer Houda en misschien zelfs het verslag van het algemeen overleg dat onlangs is gehouden. Er is dus stof genoeg voor een debat met de minister. Ik hoop ook dat u ruim zult zijn in de toekenning van de spreektijden.

De heer **Houda** (PvdA): Voorzitter! Ik wil het verzoek van mevrouw Sipkes steunen. Ook wij vinden de inhoud van de brief van dien aard dat een debat ons wenselijk lijkt.

De **voorzitter**: Ik stel voor, het verslag van het gevoerde overleg deze week op de agenda te plaatsen. Daarbij kunnen de brief en de antwoorden op de schriftelijke vragen worden betrokken. Mevrouw Sipkes vroeg om ruime spreektijden, maar dat is toch wat lastig als het debat nog deze week moet worden gehouden. In dat geval wil ik haar adviseren, eerst wederom een algemeen overleg te voeren.

Ik stel voor, de spreektijden voor het plenaire debat te bepalen op drie minuten. Het gaat immers om een afronding van een overleg dat al gevoerd is. Als dat niet genoeg is, moet ik de commissie in overweging geven om morgen bijeen te komen

Voorzitter

voor het overleg met de minister. Dan kunnen wij later op de dag de zaak afronden. Ik vind het niet verantwoord om een halve dag aan dit debat kwijt te zijn.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Ik wil nog een keer een pleidooi voor meer spreektijd houden. Het is meer dan een verslag van een algemeen overleg. Dan had ik dat immers twee weken geleden al geagendeerd. Dat verslag kan erbij worden betrokken, zodat het debat iets ruimer kan zijn.

De **voorzitter**: Ik vind echt, lettend op de punten, dat de commissie dan een overleg moet voeren. Dan kunnen wij het morgen afronden. Als wij morgen niets te doen hadden, was het natuurlijk wat anders. Maar dat is niet zo. Mevrouw Sipkes kan vragen of er nog een overleg in de commissie kan worden gevoerd. Dan kunnen wij het in deze zaal afronden. Als zij toch hier een debat preferereert, dan stel ik voor, de spreektijden op drie minuten te bepalen. Het is uiteindelijk dus geen twee-minutendebat. Drie minuten is, zoals u weet, drie maal zestig seconden.

Aldus wordt besloten.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Bepalingen inzake de arbeids- en rusttijden (Arbeidstijdenwet) (23646).

(Zie vergadering van 4 april 1995.)

De algemene beraadslaging wordt hervat.

□

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Voorzitter! Beperking van de arbeidstijden was in Nederland en daarbuiten vanaf het midden van de 19de eeuw het eerste belangrijke sociale item. Het tegengaan van ongebreidelde arbeidstijden was een cruciaal punt in de emancipatie van arbeiders. "8 uur werken, 8 uur slapen, 8 uur vrij" was de leuze waarmee de arbeidsbeweging zo'n eeuw geleden al aandacht vroeg voor het feit dat je werkt om te leven, en niet andersom, dat er ruimte moet zijn om "mensch" te zijn. In 1919 liep Nederland voorop bij het beperken van de arbeids-

tijden. Er werd een werkdag ingevoerd van maximaal 8 uur en een werkweek van maximaal 45 uur. In navolging van sommige collega's ± wij gaan vandaag dus gewoon verder op dezelfde toon als waarmee wij gisteravond geïndigd zijn ± roep ik in herinnering dat de socialistische afgevaardigden in de Kamer de Acht-urenmars aanhieven toen de Arbeidswet van 1919 werd aangenomen. Dat vanuit de conservatieve bankjes prompt het Wilhelmus werd ingezet, kon niet verhullen dat de arbeidersbeweging een belangrijke overwinning had geboekt op weg naar betere arbeidsomstandigheden en arbeidsverhoudingen. Waarvan akte.

Uiteraard is de wet van 1919 niet ongewijzigd gebleven. Zo werd vrij snel de grens van 45 uur verruimd. Na de oorlog werd wegens krapte op de arbeidsmarkt zelfs een minimale werkweek van 48 uur voorgeschreven. Verder werd via het vergunningenbeleid en tal van verdere wijzigingen van de Arbeidswet uiteraard gereageerd op maatschappelijke en economische ontwikkelingen.

Voor de vandaag aan de orde zijnde herziening van de arbeidstijdenwetgeving zijn verschillende motieven gegeven. Enerzijds is er de behoefte aan deregulering en terugtreden van de overheid bij de handhaving van de wet en de behoefte aan ruimte voor meer flexibiliteit bij het vorm geven van nieuwe afwijkende arbeidspatronen. Anderzijds, toegevoegd door het huidige kabinet is er het beter mogelijk maken van de combinatie van werk en andere maatschappelijke taken. Nog altijd blijft overeind dat de arbeidstijdenwetgeving een instrument is om werknemers te beschermen tegen arbeidstijdpatronen die hun gezondheid en welzijn schaden en die de veiligheid van het werk in gevaar brengen. Tot slot zou door middel van arbeidstijdenwetgeving een impuls gegeven kunnen worden aan een betere verdeling van betaald werk. Deze laatste doelstelling is bij de voorbereiding van het wetsvoorstel echter voor een belangrijk deel uit beeld geraakt.

De verschillende doelstellingen blijken lastig met elkaar te verzoenen. Hoe ruimer de marges van de toegestane arbeidstijden en hoe summierder de handhavingsmiddelen, des te meer komen de andere

doelstellingen onder druk te staan. Mijn fractie is van oordeel dat de balans bij de afweging van alle belangen te ver is doorgeschoten richting flexibilisering. Er is teveel gekozen voor een "laissez faire"-wet waarmee werknemers gedwongen kunnen worden tot belastende werktijdpatronen en waarmee geen impuls wordt gegeven aan een betere verdeling van de werkgelegenheid.

Allereerst iets over de flexibilisering. Flexibel werken is blijkbaar onder de Arbeidswet ook nu al volop mogelijk. Ongeveer de helft van de beroepsbevolking werkt volgens gegevens van het Centraal bureau van de statistiek buiten de standaardwerkweek: overdag, van maandag tot en met vrijdag. Overwerk, in sommige sectoren een structureel verschijnsel, wordt in de praktijk nauwelijks aan banden gelegd. Flexibele contracten, minishifts, gebroken diensten en consignatie zijn allemaal arbeidstijdpatronen die ± of zij nu uit sociaal oogpunt wenselijk zijn of niet ± ook nu al volop voorkomen. Blijft voor mij de vraag aan welke onvervulbare flexibiliseringsbehoefte via deze wet nog niet tegemoet kan worden gekomen. Ik vraag de minister om daar nadrukkelijk op te reageren. Volgens mij wordt vooral achter een soort dogma aangelopen dat liberalisering en flexibilisering zonder meer goed en nastrevenswaardig zijn.

Vervanging van de Arbeidswet, met haar vergunningen- en ontheffingenstelsel, is mede ingegeven door de wens tot deregulering en terugtreden van de overheid. Op zichzelf zijn dat uiteraard legitieme doelstellingen, maar er ligt een risico op de loer. Door naar een zo eenvormig mogelijk kader te streven, legt het wetsvoorstel ruime begrenzings aan. Die zijn ± zeker op een aantal punten ± ruimer dan op grond van de huidige wet mogelijk is. Het wetsvoorstel beoogt immers ruimte te bieden aan een grote verscheidenheid van arbeidstijdpatronen. Om een voorbeeld te geven: de begrenzing van de dagelijkse arbeidstijd naar 9 uur in de standaardregeling of naar 10 uur in de overlegregeling is noodzakelijk om tegemoet te komen aan bedrijven die bijvoorbeeld een 4-daagse werkweek hanteren of zouden willen hanteren. Op zichzelf